

ΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΕ' ΑΙΩΝΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑΙ ΠΡΟΣ ΕΝΩΣΙΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ*

ΜΕΡΟΣ Β'

Αί πρὸς τὸν πάπαν Μαρτῖνον Ε'. διαπραγματεύσεις περὶ ἐνώσεως.

6. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου ἀπέβησαν κατώτερα τῶν ἐξ αὐτῆς μεγάλων προσδοκιῶν τοῦ καθολικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως. Αἱ ἐν Γερμανίᾳ ἀδιάκοποι ἐσωτερικαὶ ἀνωμαλίαι, ἡ παράτασις τοῦ μετὰξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας μακροχρονίου ἀνταγωνισμοῦ¹ καὶ αἱ τελευταῖαι ἀκαταστασίαι τῶν ἰταλικῶν πολιτειῶν, ἐπήνεγκον τὴν διάσπασιν ἐν τῇ Συνόδῳ ἐκείνῃ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Πάπα Μαρτῖνου Ε'. Καὶ ἐξεμεταλλεύθη μὲν ἐν ἀρχῇ ὁ εὐφυῆς καὶ ἐπιτηδῆεις Colonna τὴν κατάστασιν ταύτην, ὅπως ἐξουδενώσῃ τὰς θιγούσας τὸ παπικὸν γόητρον συνοδικὰς διατάξεις τοῦ 1415 καὶ 1416² ἀλλ' αὐταὶ εἶχον ὀλίγη βαθεῖα τὰς ῥίζας εἰς αὐτοὺς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ πανεπιστήμιον τῆς Γαλλίας καὶ τινες διακεκριμένοι ἄνδρες ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἐκαλλιέργουν τὰς νέας ἀρχὰς τῆς Ἀναγεννήσεως ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ βίῳ. Διὰ τοῦτο ὁ Μαρτῖνος ἠναγκάσθη, πάντοθεν πιεζόμενος, νὰ συγκαλέσῃ τῷ 1423 ἐν Πανύα καὶ ἐκεῖθεν μετ' ὀλίγον νὰ μεταθέσῃ εἰς Σιένναν νέαν γενικὴν σύνοδον, συνφθὰ τῷ περὶ τούτου δόγματι τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου³. Κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην, ἐλάχιστον διαρκέσασαν καὶ ἄνευ πρακτικοῦ ἀποτελέσματος διαλυθεῖσαν, ὑπεβλήθη ἔκθεσις τοῦ μινόριτου μοναχοῦ Antonio di Massa περὶ τῆς εἰς Κων)πολιν ἀποστολῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Πάπα πρὸς διαπραγματέυσαι περὶ τῆς συγκλήσεως ἐνωτικῆς συνόδου ἐν Ἀνατολῇ.

* Συνέχεια ἐκ σελ. 108 καὶ τέλος.

1. Ὁ ἑκατονταετής πόλεμος ἐξηκολούθει ἔτι, λήξας μόλις κατὰ τὸ 1431.

2. Καὶ σήμερον ἔτι οἱ καθολικαὶ ἱστορικοὶ ἐπιμένουσιν ἰσχυριζόμενοι ὅτι ὁ Μαρτῖνος δὲν ὑπεχρέωθη ἀπέναντι τῆς Συνόδου διὰ πάσας τὰς διατάξεις αὐτῆς **Hefele** : Hist. d. Conciles t. X p. 406. Krauss Histoire de l' Eglise t. II. p. 419 μεταφρ. γαλ. 1896.

3. Ἰδὲ κατὰ τὸ διάταγμα Frequens τῆς 39ης συνεδρίας. **Mansi** XXVII p. 1059-62. Hefele XI. p. 41-45.

7. Τὰ ἀπὸ τῆς πρεσβείας τοῦ Εὐδαιμονοϊωάννου μέχρι τῆς εἰρη-
 μένης ἀποστολῆς τοῦ δι Massa, μὴν συγκεχυμένως ἀπαντῶντα παρὰ
 τοῖς καθολικοῖς, σχεδὸν ἐπαρκῶς διαφωτίζονται ὑπὸ τοῦ Συροποῦλου.
 Ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, οἱ Ἕλληνες πρέσβεις τοῦ 1416/7 παρασπονδή-
 σαντες ἀπὸ ἀγαθοῦ συνειδότος ἐξηπάτησαν τοὺς περὶ τὸν Μαρτίνον
 περὶ τῶν ἀληθῶν διαθέσεων τῶν ἐν Βυζαντίῳ Πλήρης ἀγαθῶν ἐπι-
 δων ὁ Πάπας ἀπέστειλε διὰ τοῦ Εὐδαιμονοϊωάννου δύο ἐπιστολάς
 πρὸς τὸν αὐτοκρ. Μανουὴλ καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ 1418 συνάρχοντα αὐτοῦ¹
 Ἰωάννην καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰωσήφ «τὸ καλὸν μηνύοντα (τὰ
 γράμματα) τῆς ἐνώσεως καὶ πρὸς αὐτὴν θέλγοντα καὶ διεγείροντα τού-
 τους»². Τὸ περιεχόμενον τῶν γραμμάτων τούτων δὲν κατέστη γνω-
 στὸν εἰς τοὺς πολλοὺς, δ.ὲ καὶ ὁ Συρόπουλος οὐδὲν περὶ αὐτοῦ λέγει·
 ὅπως διαθέσωσιν ὁμοῦς οἱ περὶ τὴν αὐτὴν καὶ τὸν Πατριάρχην τὸ πολὺ
 δημόσιον ὑπὲρ τῆς νέας ἐνωτικῆς ἀποπέρας διέδοσαν καὶ ἐτόνισαν
 κυρίως τὸν τύπον, ὅφ' ὃν ὁ πάπας ἔγραψε πρὸς τὸν πατριάρχην ὀνο-
 μάζων αὐτὸν ἀδελφόν, ἐξ οὗ συνεπέραινον περὶ τῶν ἀγαθῶν τοῦ
 Μαρτίνου διαθέσεων. Ἐκ τῆς πρὸς τὸν πίπαν ὁμοῦς ἀπαντήσεως
 τοῦ τε Μανουὴλ καὶ τοῦ Πατριάρχου προφανῶς ἐξάγεται ὅτι ὁ Μαρτί-
 νος ἔγραψεν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν λόγων τοῦ Εὐδαιμο-
 νοϊωάννου ἐν Κωνσταντίᾳ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀπάντησις αὕτη ἐστάλη
 βραδύτερον, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1422, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀντηλλάγησαν
 ἀπαξ ἕνα καὶ δις γράμματα μεταξὺ Ρώμης καὶ Κων/πόλεως³. Ἐκ
 τῶν παρὰ Συροποῦλῳ ὁμοῦς γραφομένων οὐδεμία λείπεται ἀμφιβο-
 ῦμα ὅτι οὔτε ὁ πάπας οὔτε οἱ ἐν Κων/πόλει κατενόησαν ἀμέσως τὴν
 παρασπονδείαν τῆς πρεσβείας τοῦ 1416, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν νομίζων τὰ
 ὑπὸ τῶν ἑλλήνων πρέσβων ἐν Κωνσταντίᾳ εἰρημένα ὧ· σκέψεις τοῦ
 αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πατριάρχου, ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀγα-
 θῶν τῆς τοιαύτης ἐνώσεως καὶ περὶ τοῦ συνήθους τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλη-
 σίᾳ τρόπου τῆς ἐνώσεως τῶν διύσταμένων Ἐκκλησιῶν, διὰ τῆς ἀποστολῆς

1. Δούκα Ἰστορ. κρη. 20, σ. 98—102 πρὸβλ. Φραντζῆ 1, 37 σ. 111—112. Ὁ
 Συρόπουλος λέγει «πρὸς ἄμφω τοὺς βασιλεῖς» (Π. 7. 5).

2. Συρόπουλος Π. 7, 5.

3. Συρόπουλος Π. 8, 6—7 «ἃ (τὰ ἀνωτέρω πρῶτα ἀπαντητικὰ τοῦ Παλαι-
 ολόγου καὶ τοῦ πατρ. Ἰωσήφ γράμματα) καὶ δεξιάμενος ὁ πάπας ἐστειλε πά-
 λιν ἕτερα, τῆς προτέρας ἐχόμενα διανοίας, καὶ πάλιν ἕτερα ἐνευθεῖν ἐγράφη-
 σαν καὶ ἐστάλησαν πρὸς ἐκείνον· ὁ δὲ καὶ αὐθις ἔγραψε στέργας καὶ ἐνταῦθα
 γενέσθαι τὴν σύνοδον».

ιδίου λεγάτου, ὁποῖον μάλιστα καὶ ἔσπευσε νὰ διορίσῃ ὁ Μαρτίνος τὸν Φλωρεντίνον Giovani Dominici καρδινάλιον τοῦ ἁγ. Σίξτου, ὃς καὶ ὁμῶς διερχόμενος διὰ τῆς Οὐγγαρίας, ἔνθα ἦτο ἐπιφορησμένος δι' ἀποστολῆς παρὰ τοῖς Οὐσοίταις, ἀπέθανε κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1419¹. Οἱ δ' ἐν Κων)πόλει ἀποροῦντες διὰ τὰ γραφόμενα ταῦτα τοῦ πάπα καὶ ἀγνοοῦντες τὴν ἀληθῆ αἰτίαν αὐτῶν ἀπεκρίναντο «εὐχαριστοῦντες τῷ πάπα ὑπὲρ ἧς ἔδειξεν ἔχειν περὶ τὴν ἔνωσιν προθυμίας· εἶτα παραδηλοῦσιν ὡς οὐκ ἐνὶ δυνατὸν ἄλλως ταύτην γενέσθαι, εἰ μὴ σύνοδος γένηται οἰκουμενικὴ καὶ ἐξετάσῃ καλῶς τὰ τῆς διαφορᾶς, ἐλευθέρως, ἀβιάστως καὶ ἀφιλονεικῶς, καὶ εἴ τι ἂν ἀποδειχθῆ διὰ μαρτυριῶν καὶ παραστάσεων τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων καὶ ὁμοφωνήσωσι πρὸς τοῦτο πάντες οἱ ἐν τῇ συνόδῳ καθαρῶς καὶ μετὰ πάσης ἐλευθερίας, στερχθῆ παρὰ πάντων ἀνενδοιάστως καὶ οὕτω ἡ ἔνωσις ἐπακολουθήσει· τὴν δὲ σύνοδον ἔγραφον ὡς οὐ δεῖ ἀλλαχοῦ γενέσθαι εἰ μὴ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, διὰ πολλὰς καὶ ἀξιολόγους αἰτίας... καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς δεῖ συνάξαι τὴν σύνοδον, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος αὐτοῦ καὶ προνόμιον, ἕτερος δὲ οὐδεὶς»².

8. Ἡ ἀλήθεια ὁμῶς δὲν ἐβράδυνε ν' ἀποκαλυφθῆ ὅτι ὁ Μαρτίνος διορίσας τῷ 1422 νέον λεγάτον, τὸν Ἰσπανὸν Πέτρον Fonseca, καρδινάλιον τοῦ ἁγ. Ἀγγέλου, προαπέστειλεν αὐτοῦ τὸν εἰρημένον Αντονίο δι Massa ἵνα παρασκευάσῃ τὰ τῆς ἐν Κων)πόλει σύνοδου μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐπὶ ἰδιαιτέρῃ ἀποστολῇ εἰς Ἰσπανίαν ἀπελθόντες Fonseca³. Ὁ Ἀντώνιος ἦτο κομιστὴς ὁδηγῶν τοῦ πάπα περὶ τῆς παρασκευαστικῆς ταύτης ἐργασίας, ἐν αἷς διεκρίνοντο τὰ ἐξῆς ἐννέα κεφάλαια⁴: Πρῶτον ἐξετίθετο ἡ ζωηρὰ τοῦ πάπα ἐπιθυμία ὅπως συντελέσῃ τὸ ἅγιον τῆς ἐνώσεως ἔργον· δεύτερον περιεγράφοντο τὰ δεινὰ τὰ τε παρελθόντα καὶ τὰ παρόντα, ὅσα προυξένησεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὸ σχίσμα· τρίτον προσεκαλοῦντο ὅτι Μαγουήλ καὶ ὁ Πατριάρχης νὰ

1. Cesconi docum. No 11 p. 29—31.

2. Συρόπουλος Π. 8. 6.

3. Ἀπελθόντος νὰ πείσῃ τὸν κείσμονα Pedro di Luna, πρῶτον πάπαν Βενέδικτον ιγ'. νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τῶν ἀξιώσεων ἐπὶ τοῦ παπικοῦ θρόνου (Cesconi p. 8—9 καὶ 28).

4) Ταῦτα συντόμως ἀναγράφονται παρὰ Cesconi ἐκ τῆς ἐν Σιένην ἐκθέσεως τοῦ di Massa (Narrazione p. 10—11). Τὸ ἑλληνικὸν αὐτῶν κείμενον εὑρεθῆται ἐν κώδικι τῆς ἐν Μόσχῃ Συνοδικῆς Βιβλιοθήκης No 248 (τοῦ 1στ'. σιῶνος) φύλ. 31. Πρβλ. Ἀρχιμ. Βλαδιμήσου: Κατάλογος τῶν ἑλλήν. χειρ. τῆς ἐν Μόσχῃ Συν. Βιβλιοθήκης. 1895. No 248.

τηρήσωσι τὰς διὰ τοῦ Εὐδαιμονοϊωάννου δοθείσας ὑποσχέσεις· τέταρτον ἀνεκαινοῦτο ὁ διορισμὸς λεγάτου πρὸς σύγκλητον ἐν Κων/πόλει συνόδου, «ἄνευ τῆς ὁποίας φαίνεται ἡ εἰρημένη ἔνωσις Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἀδύνατον νὰ ἐπέλθῃ»· πέμπτον ἀπειριθμοῦντο αἱ δυσκολαί, αἵτινες ἐκάλυψαν τὴν ἀφίξιν τοῦ λεγάτου· ἕκτον ὑπεδεικνύετο ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀντωνίου, ὅστις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐπαναλήψεως τῶν κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ Λουγδούνου (1274)—ὅτε οἱ μὲν πρέσβεις τοῦ αὐτοκράτορος ἠνώθησαν μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἠκολούθησεν ὁμοῦ τὸ παράδειγμα αὐτῶν καὶ ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία—ἔπρεπε νὰ καταστήσῃ γνωστὰ εἰς τὸν πάπαν καὶ εἰς τὸν λεγάτον τὰ περὶ τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου, τοῦ τύπου τῆς συνόδου καὶ τῶν μελῶν αὐτῆς· ἕβδομον προεβλέπετο τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως πρὸς τὴν προκειμένην ἔνωσιν τῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς τὸ κράτος τοῦ Βυζαντίου ἐπισκόπων· ὄγδοον παρείχετο ἡ ὑπόσχεσις τοῦ λεγάτου περὶ ταχεύσεως βοήθειας τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους παρὰ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων τῆς Δύσεως· τέλος δ' ἔνατον ἐπεφέρετο διαβεβαίωσις τοῦ δι Massa ἕξ ὀνοματός τοῦ πάπα ὅτι «ἐὰν ἡ εἰρημένη ἔνωσις διὰ τοῦ σεβασμιωτάτου κυρίου Πατριάρχου καὶ τοῦ μεγαλειοτάτου αὐτοκράτορος, καθ' ἃ εἴρηται, ἐπακολουθήσῃ», ὁ πάπας ἀμέσως θὰ ἀποστείλῃ τὸν λεγάτον μετὰ τῶν πρὸς τοῦτο ἡρημένων ἐπισκόπων καὶ διδασκάλων διὰ τὰ περαιτέρω 1. Ὁ Ἀντώνιος ἦλθε κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1422, ὅτε ἡ πόλις ὑφίστατο ἔτι ἀπὸ ξηρᾶς τὴν δεινὴν ἐπίθεσιν τοῦ Μουράτ β' 2. Οἱ Ἕλληνες ἀπησχολημένοι περὶ τὴν ἀμυναν τῆς πόλεως δὲν ἠδύνατο βεβαίως σοβαρῶς νὰ προσέξωσιν εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Ἀντωνίου, ὅστις πλὴν τούτου ἔσπευδε ν' ἀπέλθῃ εἰς τὰ ἴδια μεθ' ὀρισμένων ἀποκρίσεων παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου. Ὅτε ὁμοῦ ἀπηλλάγησαν τοῦ ἀπὸ τῶν τούρκων κινδύνου καὶ ἐπελήφθησαν τοῦ ζητήματος τῆς ἀποστολῆς τοῦ δι Massa ἀνεκάλυψαν τὸ ὅλον κατασκευάσμα τῶν περὶ τὸν Εὐδαιμονοϊωάννην. Ἡ διατύπωσις τῶν προτάσεων τοῦ πάπα ἦτο τοσοῦτο προσβλητικὴ διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε οὐδεμίαν κατέλειπεν ἀμφιβολίαν ὅτι προφανῆς παρεξήγησις

1. Τὰ λατινικὰ ταῦτα κεφάλαια ἐξέδωκεν ἤδη ὁ πατρ. Δοσίθεος : περὶ τῶν ἐν Ἱερ. Πατριαρχευσάντων σ. 92—3.

2. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη προκληθεῖσα ἐκ τῶν ἀποτόμων ἀπαιτήσεων τοῦ Μαυροῦ πρὸς τὸν νέον σουλτάνον Μουράτ Β'. (1421—1451) διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 8 Ἰουνίου 1422 μέχρι τῶν ἀρχῶν Σεπτεμβρίου. Δοκίμα Ἱστορ. σ. 134—135. Καναδὸς (ἐκδεδομένος ἐν συνεχεῖ τῷ Φραγκτῆ) σ. 458.

ὑπῆρχε μεταξύ Ρώμης καὶ Βυζαντίου ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὸν τρόπον τῶν ἐνωτικῶν διαπραγματεύσεων τῶν ἐννέα κεφαλαίων αὐτοῦ ὁ Ἀντώνιος προέταξεν ἐκκλησίαν «πρὸς τοὺς ῥωμαίους βασιλεῖς Μαρτίνου τοῦ ἄκρου Ἀρχιερέως, ὃς ἔστι θεῖος ἐν τῇ γῆ διάδοχος τοῦ ἀγ. Πέτρου καὶ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου, ἄκρος ἀρχιερεὺς καὶ κύριος τῆς οἰκουμένης». Τοιαύτη γλῶσσα ἀπὸ πολλοῦ ἦτο ἄγνωστος ἐν Ἀνατολῇ παρὰ πάσας τὰς ταπεινώσεις καὶ ἀτυχίας τῶν Ἑλλήνων. Διὰ ταῦτα ἐν συνελεύσει τῆς ἐνδημούσης συνόδου, τῇ 9 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους ἐκείνου, προεδρεύοντος τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ, ἐδόθη ἔγγραφος ἀπάντησις «*Ἀπολογία μᾶλλον δὲ ἀντίρρησης εἰς τὰ ἐννέα κεφάλαια, ἃπερ ἐκόμισεν ἀπὸ τοῦ πάπα ὁ ἱερομόναχος Ἀντώνιος ὁ καὶ φραμενούριος (fra minore) καὶ διδάσκαλος τῆν θεολογίας*»¹. Καὶ ὁ μὲν Συρόπουλος ἐν τῇ ἀφηγήσει τῆς συνεδρίας ταύτης ἔχει μέγα κενόν, ἐνεκα τῆς φθορᾶς τοῦ παρισίου χειρογράφου, ἐν τῷ ὁποίῳ περιεσώθη μόνον τὸ τέλος τῆς πρὸς τὸν Ἀντώνιον διαλέξεως τῆς ἐν Κων)πόλει συνόδου². Ἐξ ὧν ὁμοῦς ἀμέσως κατωτέρω λέγει καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸν πάπαν Μαρτίνον ἀποκρίσεως τοῦ αὐτοκρ. Ἰωάννου, ἣν ὁ Cesconi ἐδημοσίευσε³, οἱ Ἕλληνες ἀπεκρίναντο ὅτι οὐδεμίαν ὑπέχουσι εὐθύνην διὰ τὰ ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντία πρεσβείας εἰρημένα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν διότι οἱ περὶ τὸν Εὐδαιμονοῦάνην οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτο διετάχθησαν νὰ εἴπωσιν, ἀλλ' οὐδὲ δενοήθησάν ποτε οἱ ἐν Βυζαντίῳ τοιαύτην ἄνευ ὄρων ἔνωσιν μετὰ τῆς Ρώμης. Ἀξιῶσι δὲ σύγκλησιν συνόδου οἰκουμενικῆς «συνφδὰ τῇ τάξει καὶ συνηθείᾳ τῶν ἀγίων ἑπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ ὅτι ἂν συγχωρήσῃ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγίου πρὸς τὴν εἰρήνην τοῦτο κυρῶσαι καὶ τηρεῖν.» Τόπον δὲ συγκλήσεως τῆς προκειμένης συνόδου ὀρίζουσι τὴν Κων)πολιν «διότι ἐν τῷ παρόντι οὔτε ἄλλον προσφορώτερον ἔχομεν τόπον οὔτε δυνάμεθα ἀλλάξασε ἐπελθεῖν διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν πραγμάτων, ἐν τῇ ὁποίᾳ νῦν μᾶλλον ἢ ἄλλοτε ἐσμέν καὶ διὰ τὴν χρεῖαν τῶν ἐξόδων, ἃ ἡ παροῦσα σύνοδος ἀπαιτεῖ». Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τῆς ἀποτελέσεως τῆς συνόδου ὑπεδείχθη ἡ ἀνάγκη τῆς συμμετοχῆς πάντων τῶν πατριαρχῶν καὶ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐπιτοχῶν. Αἱ δαπάναι τῆς συνόδου ἄλλοτε ἐπεβίβουν τὴν αὐτοκρ.

1. Κώδ. 248 τῆς ἐν Μόσχᾳ Συνοδ. Βιβλιοθ. Νο 3 φύλ. 31 ὀπισθι..

2. Συρόπουλος Π. 9, 7.

3. doc. No 4 p, 14—16.

κυβέρνησιν· αἱ προκείμεναι ὁμῶς δειναὶ περιστάσεις, ἃς τὸ κράτος διέρχεται, καθιστῶσιν εἰς αὐτὴν ἀδύνατον νὰ ἐξυρῆ τὰς ἀναγκαίας ἐξόδους, διὸ καὶ παρακαλεῖται ὁ πάπας ὅπως τὴν περὶ τούτου φροντίδα ἀναλάβῃ αὐτός. Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τῆς συγκλήσεως τῆς συνόδου ὁ Παλαιολόγος λέγει ὅτι εὐχῆς ἔργον θὰ ἦ ὁ ἀνὰ τὰ πράγματα ἐπέτρεπον τὴν ἄμεσον ἔναρξιν τοῦ θείου τούτου καὶ τοσοῦτο ἐπιθυμητοῦ ἔργου. Ἐπειδὴ ὁμῶς, ὡς καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτόπτης τούτου μάρτυς εἶνε, ἡ πόλις εὐρίσκεται ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ, ἐξ οὗ ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ πρόσκλησις τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολῆς (Ἀσίας) καὶ τῆς Δύσεως (Εὐρώπης), διαβεβαίωσι ὅτι Θεοῦ διδόντος εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν τῶν πραγμάτων ἀμέσως θὰ γράψῃ καὶ ἐν διαστήματι ἔτους ἀφ' οὗ χρόνου θ' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Ἀνατολὴν οἱ τῆς Ρώμης ἀπεσταλμένοι μετὰ τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν σύνοδον δαπανῶν, θὰ συνέλθῃ ἡ σύνοδος. Ἐὰν δ' ὁ πάπας διὰ γραμμάτων προτρεπτικῶν καὶ ἄλλων ἀφοριστικῶν συντελέσῃ παρὰ τοῖς δυτικοῖς λαοῖς ὅπως οἱ μὲν ἐμπράκτως βοηθήσωσι τὸ κράτος, οἱ δὲ διακόψωσι τὴν μετὰ τῶν ἀπίστων φιλίαν καὶ συμμαχίαν, ὁ Βασιλεὺς εἶνε πρόθυμος, καὶ παρατεινομένης τῆς κατὰ τῆς πρωτευούσης ἐπιθέσεως, νὰ ποιήσῃ ἔναρξιν τῆς συνόδου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀφίξεως τοῦ λεγάτου, ἐὰν οὗτος κομίσῃ ἀσφαλῆ διαβεβαίωσιν περὶ πάντων. «Καὶ τότε,—συμπεραίνει ὁ Βασιλεὺς—συγκαλουμένης τῆς ἱερᾶς συνόδου κατὰ τὴν τάξιν καὶ συνήθειαν τῶν προηγηθεισῶν ἐπὶ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἄνευ ἐπιτετηδευμένων φιλονεικιῶν ὅτι ἂν ἀποκαλυφθῇ τῇ ἐπιπνοίᾳ τοῦ ἁγ. Πνεύματος ἐν τῇ ἁγ. ταύτῃ συνόδῳ ἵνα ἀρῶσιν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι καὶ ἀκολουθήσωσι καὶ πάντα τὰ πέρατα τοῦ κόσμου· οὕτω γένοιτ' ἂν οἰκουμενικὴ ἔνωσις ἀσφαλῆς καὶ σταθερὰ τῶν Ἐκκλησιῶν». Οὐχὶ διάφορα τούτων εἶπεν ὁ Παλαιολόγος καὶ ὁ Πατριάρχης πρὸς τὸν σπυρόντα πρὸς ἀναχώρησιν Ἀντώνιον di Massa: «Κατὰ τὸ παρὸν οὐ δυνάμεθα στήσαι τὸν τῆς συνόδου καιρὸν· ὁρᾶς γὰρ ὅπως ἔχομεν μάχην μετὰ τοῦ Ἀμηνῶ καὶ ἐσμὲν ἀποκεκλεισμένοι· ἔχομεν οὖν ἀνάγκην ἀσχολεῖσθαι εἰς τὰ περὶ τῆς μάχης· ἄλλως τε καὶ ὅσους μέλλομεν συνάξαι ἀρχιερεῖς τε καὶ ἡμετέρους, οἱ μὲν εἰσιν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, οἱ δὲ ἐκ τῆς Δύσεως, (δηλ. τῶν Εὐρωπαϊκῶν τοῦ Κράτους Ἐπαρχιῶν)· μάχης οὖν οὔσης οὔτε διαμνησθῆναι οὔτε ἔλθειν αὐτοὺς ἐνὶ δυνατὸν· διὰ τοῦτο κατὰ τὸ παρὸν ἀπελθε αὐτός, ἐπειδὴ καὶ βούλει ἀπελθεῖν· ὅταν δὲ γένηται εἰρήνη ἐνταῦθα καὶ ὁ καιρὸς τῆς συνόδου, καὶ εἰδῶμεν τὸν καιρὸν ἀρμόδιον πρὸς τὸ γενέσθαι σύνοδον, τότε στελοῦμεν

ἡμεῖς πρόβεις καὶ σταθήσῃται καὶ ὁ καιρὸς τῆς συνόδου καὶ ἐλεύσεται καὶ ὁ λεγαῖτος ἐνταῦθα μεθ' ὧν ἂν θέλῃ.» Ὁ ἀπειταλμένος τοῦ Μαρτίνου ἀπῆλθε περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου κομιστὴς τῆς πρὸς τὸν πάπαν εἰρημένης ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου¹, καὶ ἑτέρας πρὸς τὸν λεγαῖτον. Εὐνόητος εἶνε ἢ ἐπὶ τὴν ῥωμαϊκὴν αὐλὴν ἐντύπωσις ἐκ τῶν ἀγγελιῶν τούτων· οἱ ἐλπίδες τοῦ Μαρτίνου ὅτι θὰ λαμπρύνῃ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπαναγωγῆς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν καθολικὴν ἐνότητα διελύοντο φροῦδα· ἢ δ' ἐν Σιένην οἰκουμενικῇ σύνοδος μαθοῦσα ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ di Massa καὶ τῶν ἐκ Κων/πόλεως ἐπιστολῶν τὴν οὐσίαν τῶν ἐνωτικῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαπραγματεύσεων ἔκρινεν ἄκαιρον πᾶσαν περαιτέρω ἐν τούτῳ ἐνέργειαν².

9. Ἐν τούτοις πρὸ τοῦ παρατεινομένου ἀπὸ τῶν τούρκων κινδύνου, ὃν κατέστησαν ἔτι σοβαρότερον οἰκογενεϊκαὶ αὐτῶν τῶν Παλαιολόγων διαφοραὶ³, ὁ Ἰωάννης περὶ τὰ τέλη τοῦ 1423 ἀπῆλθεν εἰς Οὐγγαρίαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Σιγισμουῆδον, ὅπως πείσῃ αὐτὸν νὰ προκαλέσῃ σταυροφορίαν κατὰ τοῦ Μουράτ⁴, ἀφῆκε δ' ἐν Κπόλει τὸν ἀσθενῆ ἕξ ἡμιπληγίας πατέρα καὶ ὡς ἀντικαταστάτην ἑαυτοῦ τὸν ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον⁵. Ἐν τῇ Δύσει ὁ Βασιλεὺς παρέμενεν ἐπὶ μακρὸν, ἐπὶ δύο ἔτη⁶, ὅτε πλὴν τοῦ Σιγισμουῆδου εἶδε καὶ τὸν πάπαν ἢ τοῦλάχιστον ἀντιπροσώπους αὐτοῦ, μεθ' ὧν συτρεζήτησε τὰ περὶ τῆς ἐνώσεως. Νέον κενὸν τοῦ Συροπούλου εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς διηγήσεως, ὡς ἐκ

1. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρει χρονολογίαν 14 Νοεμβρίου 1422. *Cocconii docum* No 4 p. 14-16, *Συρόπουλ.* II, 10, 8 «ἔγραψαν οὖν καὶ γράμματα πρὸς τε τὸν πάπαν καὶ τὸν λεγαῖτον πεπλατυσμένως, τῆς αὐτῆς ἐννοίας, ἃ λαβὼν ὁ Ἀντώνιος ἀπῆλθε».

2. *Acta Concilii Senensis* παρὰ Palacky ἐν *Monumenta Conciliorum Generalium* t. I. p. 24. ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐγένετο ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 8ης Νοεμβρίου 1423.

3. Ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου Δημήτριος, φιλόδοξος καὶ φιλαρχὸς ὢν, ἅμα ἀσθενήσαντος τοῦ πατρὸς, παρέσχε πολλὰ πράγματα εἰς τὸν βασιλέα, καταφεύγων εἰς τὴν βοήθειαν ὅτε μὲν τοῦ Μουράτ ὅτε δὲ ἄλλων τοῦ κράτους ἐχθρῶν συνευδοκούντων καὶ τινῶν ἐξελληνισθέντων ἐπιφανῶν βουλγαρικῶν καὶ φραγκικῶν γενῶν τῆς Κ/πόλεως, μικρὸν δὲ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἰωάννου εἰς Οὐγγαρίαν ἀπῆλθε πρὸς τὸν Σιγισμουῆδον αὐτὸς ὁ Δημήτριος *Συρόπουλ.* II, 11, 8. πρβλ. *Φραντζῆ* I, 40, 118).

4. *Συρόπουλ.* II, 12, 8.

5. *Φραντζῆ*, I, 40. 120—121.

6. Ἀπὸ 15 Νοεμβρίου 1423 μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου 1425, εἰ καὶ ἡ χρονολογία τοῦ Φραντζῆ δὲν εἶνε ἐξηκριβωμένη.

τῆς φθορᾶς τοῦ χειρογράφου, στερεῖ ἡμᾶς ἀκροβεστέρων περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἰωάννου εἰδήσεων¹. Ἐκ τῶν πρακτικῶν ὅπως τῆς ἐν Σύνεθ συνόδου μαθάνομεν ὅτι οὗτος περὶ τὰ μέσα Ἰανουαρίου τοῦ 1424 εὗρίσκετο ἐν Βενετία. Οἱ ἐν τῇ Συνόδῳ μαθόντες τοῦτο ἤξιωσαν ἵνα ὁ πάπας προσκαλέσῃ τὸν Ἑλληνα βασιλέα εἰς τὴν Σύνοδον, πρὸς τοῦτο δ' ἀπερασίσθη ἵνα καὶ αὐτὴ ἀποστείλῃ πρεσβείαν εἰς Βενετίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον². Πλὴν τούτων ὅμως οὐδεμία ἄλλη μνεία ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης γίνεται, ἂν ὄντως προσεκλήθη ὁ Παλαιολόγος ἢ ἂν ἦλθεν εἰς Βέννην. Οὐδὲν ἐπίσης γινώσκομεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐν τῇ Δύσει ἐνεργειῶν αὐτοῦ, πλὴν μόνης τῆς πληροφορίας, ἣν αὐτὸς βραδύτερον ἔδωκεν, ὅτι ὁ Σιγισμούνδος ἐπιμόνως ἤξιωσεν ὅπως ἐργασθῆ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑποσχόμενος εἰς αὐτὸν πᾶσαν βοήθειαν καὶ δὴ καὶ τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν θρόνον τῆς Οὐγγαρίας³. Ἡ πτωχαλαζονικὴ αὐτῆ διαβεβαίωσις δεικνύει εἰ μὴ τι ἄλλο, πάντως ὅμως τὴν μεταβολήν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν αἱ διαθέσεις τοῦ Ἰωάννου ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως κατὰ τὴν ἐν τῇ Δύσει διαμονήν. Τὸ μόνον ἐν τούτοις πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἀπουσίας τοῦ βασιλέως ἐν Εὐρώπῃ ἦν ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ ἐπικρεμασθέντος κινδύνου, τοῦ Μουράτ σπεύσαντος μικρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως νὰ συναψῆ εἰρήνην πρὸς τὸν σοβαρὸν καὶ γενναῖον Κωνσταντῖνον⁴. Ἐπανελθὼν δ' ἐξ Εὐρώπης ὁ Ἰωάννης εὗρεν οὕτω τὰ πράγματα ὀμαλότερα, τὸν δὲ πατέρα πρὸ μικροῦ ἀποθανόντα⁵, καὶ ἀπομείνας μόνος ἄρχων ἐπελήφθη πάλιν τοῦ ἔργου τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Συνωδᾶ πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ 1422 δοθεῖσαν διὰ τοῦ Antonio di Massa ὑπόσχεσιν, ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε πρεσβείαν πρὸς τὸν πάπαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1426, ὅπως ἀναγγεῖλῃ ὅτι πρόσφορος ἦτο καιρὸς πρὸς σύγκλησιν τῆς ἐπιθυμητῆς διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν συνόδου ἐν Κπόλει καὶ ὁρισθῆ ὁ χρόνος τῆς ἀποστολῆς τοῦ λεγάτου μετὰ τῶν ἄλλων λατίνων ἀντιπροσώπων πρὸς ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ἐλθόντες ὅμως οἱ Ἕλληνες πρέσβεις εἰς Ἰταλίαν ὅπως ἀπροσδοκῆτώ; προσέκρουσαν εἰς νέαν παρὰ τοῖς περὶ τὸν πάπαν ἀντιληψιν περὶ τῆς μελετωμένης συνόδου. Οἱ περὶ τὸν Μαρτῖνον ἤξιωσαν ὅπως

1. II, 12, 8.

2. Palasky : Monumenta etc. I. p. 37.

3. Συρόπουλ. II, 34, 36.

4. Φραντζῆ. I. 40, 120.

5. Αὐτόθι. Ὁ Μανουὴλ ἀπέθανε τῇ 21 ἰουλίου 1425.

ἡ σύνοδος συνέλθη οὐχὶ ἐν Κ)πόλει ἀλλ' ἐν τῇ Δύσει. Ἐκ τοῦ τέλους τοῦ λόγου τῶν ἀπὸ μέρους τοῦ πάπα μετὰ τῶν Ἑλλήνων πρέσβειων διαλεγομένων καρδιναλίων, τοῦ περισωθέντος μετὰ τὸ δεύτερον μέγα κενὸν τοῦ χειρογράφου τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Συροπούλου¹, φαίνεται ὅτι οἱ λατῖνοι μετῆλθον γλώσσαν ὑπεροπτικὴν εἰπόντες σὺν ἄλλοις ὅτι «ἡ ρωμαϊκὴ ἐκκλησία μήτηρ ἐστὶ ἢ δὲ Ἀνατολικὴ θυγάτηρ, καὶ ὀφείλει ἡ θυγάτηρ παραγενέσθαι πρὸς τὴν μητέρα». Πλὴν τούτου δὲ λησμονοῦντες ῥητὴν ἀπαίτησιν τῶν ἀνατολικῶν ὅπως ἡ μέλλουσα σύνοδος συνέλθη καὶ ἐργασθῆ κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἑπτὰ μεγάλων οἰκουμενικῶς συνόδων «ἐλευθέρως, ἀβιάστως καὶ ἀφιλονείκως.» ὑπεδείκνυσαν ἤδη νέον ὕπον συνοδικῶν ἐργασιῶν. «Ἡμεῖς-εἶπον-οὐκ εἰς τὴν τῶν πολλῶν κρίσιν τὸ ζήτημα καταλείψομεν, ἀλλ' ἐκλεξόμεθα καλοὺς καὶ ἐναρέτους τρεῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὡσαύτως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐκλέξεσθε τρεῖς καὶ δεηθήσονται πρότερον τοῦ Θεοῦ προσευξάμενοι μετὰ καθαρῶς καὶ συντετριμμένης καρδίας καὶ καθίσουσιν ἰδίᾳ τὴν ἐκ Θεοῦ ζητοῦντες ἐπίσκεψιν, καὶ ὅπερ ἂν ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς ὁ Θεὸς στεργθήσεται παρὰ πάντων»². Ἡ ἀπὸ τινος ἐν τῇ Δύσει συνήθεια τῆς δι' εἰδικῶν ἐπιτροπῶν προπαρασκευαστικῆς λύσεως τῶν ζητημάτων καὶ τῆς παρουσιασεως ἔπειτα αὐτῶν ἐτοιμῶν πρὸς ἀποδοχὴν ἐν ταῖς γενικαῖς συνεδρῖαις, ἦτο ἄγνωστος ἐν Ἀνατολῇ. Τίνες λόγοι ἔπεισαν τοὺς ἐν Ρώμῃ νὰ μεταβάλλωσι ῥιζικῶς τὰς παλαιότερας αὐτῶν ἀποφάσεις δὲν λέγεται ῥητῶς. Πιθανῶς ὁμως εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ νέα ἐν αὐτῇ τῇ Δύσει τροπὴ τῶν πραγμάτων, καθ' ἣν ἀποτυχόντος τοῦ Μαρίνου νὰ παρακάμψῃ τὸν σκόπελον τῆς συγκλήσεως περιοδικῶν μεγάλων συνόδων, εἰς ἣν πάντοθεν καὶ δι' ἀπειλῶν ἐβιάζετο. ἐκρίθη προτιμότερον ὅπως καὶ ἡ ἔνωσις τῆς Ἀνατ. Ἐκκλησίας, κατὰ τὰς ἐν Εὐρώπῃ τότε κρατούσας ἀντιλήψεις, ἀποτελέσῃ ὑπόθεσιν τῆς προσεχῶς συγκληθησομένης μεγάλης συνόδου. Οἱ Ἕλληνες πρέσβεις μὴ ἔχοντες ἐντολὴν νὰ δεχθῶσι τοιαύτην τοῦ ζητήματος θέσιν ἐδοκίμασαν νὰ προτρέψωσι τοὺς περὶ τὸν πάπαν ἀπὸ ταύτης, παραστήσαντες τὸ πολυδάπανον τῆς εἰς Εὐρώπην μεταβάσεως τῶν Ἑλλήνων, ἧς τὰς δαπάνας θὰ καταβάλλῃ ὁ πάπας.

1. II, 12, 8-9. Τὰ τῆς πρεσβείας ταύτης ἀστηρικτικῶς ὁ Zhishman ἀναγράφει, ἀποδίδων τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ πάπα ἢ τῶν ἐκπροσωποῦντων αὐτὸν καρδιναλίων εἰς αὐτὸν τὸν Παλαιολόγον, λέγοντα δὴθεν τούτους τῷ Σιγισμούνδῳ, ἐν ᾧ ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου τὸ τοιοῦτο ἀνατρέπεται (Die Unionsverhandlungen etc p. 9).

2. Συροπούλ. II, 12, 9.

ὅπως δ' ἀποθαρρύνωσι τοὺς περὶ τὸν πάπαν οἱ πρέσβεις ἠῤῥησαν τὸ ποσὸν τῆς δαπάνης ταύτης εἰς 75.000 φιορίνα ¹. Ὁ Μαρτίνος ὁμοῦ ~~οὐ μόνον ἐδέχθη ν' ἀναλάβῃ τὴν θυσίαν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀποχαιρετιστήριον παρ' αὐτῷ ἀκρόασιν τῶν Ἑλλήνων πρέσβεων παρεκάλεσεν αὐτοὺς ὅπως τὸ καθ' αὐτοὺς συντελέσωσιν ἵνα ἐπισπεύσωσι τὸ ἔργον τῆς ἐνώσεως κατὰ τὸν ὑποδειχθέντα τρόπον καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διότι ἄνευ αὐτοῦ τὸ ἔργον κινδυνεύει ν' ἀποτύχῃ ².~~

10. Ἐπανελθόντας εἰς Κπολιν τοὺς πρέσβεις τοὺτους συνώδευσεν ἐντολῇ τοῦ Μαρτίνου ὁ γνωστός ἤδη μισροίτης Ἀνδρέας, ὁ θερμὸς συνήγορος τῆς ἐνώσεως ὑπὸ τὸν ἕκ τῆς Ρώμης συνιστάμενον τύπον, διαβεβαιούμενος ὅτι ἔχει πληρεξουσιοίτητα ὅπως ἐργασθῇ πρὸς συνάθροισιν τῆς Ἀνατ. Ἐκκλησίας καὶ μετόβασιν αὐτῆς εἰς τὴν μελετωμένην Σύνοδον, ὅτι δὲν ἐγίνασκε τὰς ἀληθεῖς διαθέσεις τοῦ πάπα ἐν τῷ προκειμένῳ τῆς ἐνώσεως ἔργῳ. Ὁ Παλαιολόγος προθύμως ἐδέχθη τὰς νέας προτάσεις, ἀλλὰ κατόπι συσκέψεως μετὰ τοῦ πατριάρχου ἀέββαλεν ἐπὶ τινα χρόνον ν' ἀποκρίνηται εἰς τὸν Μαρτίνον· πάντως εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ ἐπιδεικτικὴ δῆθεν ἐνημερότης τοῦ Ἀιθρέου καὶ τὸ ἐπιπόλαιον καὶ ὀρητικὸν αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον δυσηρέστησε τοὺς ἐν Κπόλει, ὥστε ὁ Ἰωάννης ἐπὶ τέλους ἀπέκρισε πᾶσαν δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν πάπαν συνεννόησιν, ἀποστείλας τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου δι' εἰδικῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας. Ἡ πρεσβεία αὕτη ἀποτελεσθεῖσα ἕκ τοῦ συγγενοῦς τοῦ Παλαιολόγου Μάρκου τοῦ Ἰάγαρι ³ καὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Μακαρίου τοῦ Μακρῆ ⁴ ἀπῆλθεν εἰς Ρώμην κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1429 ἢ περὶ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1430. Οὔτε τὸ περιεχόμενον ὁμοῦ τῶν γραμμάτων οὔτε ὁ σκοπὸς τῆς πρεσ-

1. Αὐτόθι.

2. *Συρόπουλ*, Π, 13, 10.

3. Αὐτόθι Π, 15, 12. Περὶ αὐτοῦ βλ. Δούκα Ἰστορ. κεφ. 28 σ. 183 *Φραντζῆ* Π, 8, 153 Miklosich Müller Acta Patriarchatus Cni t. Π. ρ. 497.

4. Αὐτόθι· πρβλ. καὶ *Φραντζῆ* Π, 10, 156—157. Ἡ ἐκλογή αὐτοῦ παρὰ τὴν πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν τοῦ πατρ. Ἰωσήφ (*Φραντζῆ* αὐτ. σελ. 147) ἀποδεικνύει πόσον ἀσύστατα καὶ ὀβασίμα εἶνε ὅσα γράφει ὁ Zhishman περὶ τῶν λόγων τῆς ἐκλογῆς εἰς τὸν πατρ. θρόνον τοῦ Ἰωσήφ ὡς δῆθεν ἐνωτικοῦ καὶ περὶ τοῦ κύρους αὐτοῦ εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ 1116 ἐνωτικὰς διαπραγματεύσεις (Die Unionsverhandlungen q. 4-5). Περὶ Μακαρίου Μακρῆ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ βλ. *Α. Π. Κεραμέως* ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἔθνολ. ἐταρείας τῆς Ἑλλάδος τόμ. 3 σελ. 458—466 καὶ Ἱεροσόλυμ Βιβλιοθήκη 15, 179.

βίας ταύτης κατέστη ἐπισήμως γνωστός, ὡς λέγει τοῦτο καὶ ὁ Συρό-
 πούλος¹. Ἐν τούτοις, ἔγγραφος συμφωνία Μαρτίνου τοῦ Ε΄ καὶ τῶν
 Ἑλλήνων, ὁμοιωθεῖσα ἐπὶ Cescconi ἐν κώδικος τῆς Λαυρεντ. Βι-
 βλιοθήκης² ἐπαρκῶς διαφορίζει τὰ τῆς πρεσβείας ταύτης. Αἱ ἐπιθε-
 τικαὶ διαθέσεις τῶν τούρκων, αἱ ἀνανεωθείσαι ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους
 τοῦ 1429 καὶ καταλήξασαι κατὰ Μάρτιον τοῦ 1430 εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς
 Θεσσαλονίκης, ἔπεισαν τοὺς ἐν Κόλπει, δυσανασχετήσαντας πρὸ τινῶν
 ἐτῶν ἐπὶ τῇ ἀπαιτήσει τοῦ πάπα ὅπως ἡ ἐνωτικὴ σύνοδος συνέλθῃ ἐν
 τῇ Δύσει, νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ συναινέσωσιν εἰς τὴν σύγκλησιν αὐτῆς
 ἐν Ἰταλίᾳ. Πρὸς τοῦτο ὁμως ἐπεξήτησαν νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοὺς
 κατὰ πάσης πιθανότητος ἀποτυχίας, τὴν δὲ πρωτεύουσαν τοῦ κράτους
 κατὰ παντὸς πιθανοῦ κινδύνου ἐπιθέσεως, διὰ τινος ἐκ τῆς δύσεως
 πραγματικῆς βοηθείας. Ὑπὸ τοιοῦτο πνεῦμα καὶ διὰ τοιούτων ὁδηγιῶν
 ἐφοδιασθεῖσα ἡ πρεσβεία ἐπέτυχε νὰ συνάψῃ μετὰ τοῦ πάπα Μαρτίνου
 τὴν ἐξῆς συμφωνίαν. « Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος. Οὕτω συνεπε-
 ράνθη παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα Μαρτίνου τοῦ πέμπτου, τοῦτ'
 ἔστιν ἵνα εἰς ἣν ἄν παραλίαν μεταξὺ Καλαβρίας καὶ Ἀγκῶνος πόλιν
 ἐκλέξεται ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων συνέλθωσιν αὐτός τε ὁ αὐτο-
 κράτωρ καὶ ὁ πατριάρχης Κόλλεως καὶ οἱ λοιποὶ τρεῖς πατριάρχαι καὶ
 ἀρχιερεῖς καὶ πάντες οἱ ἔγκριτοι ἐπίσης ἵνα ἔλθωσιν ἐκ τῶν βασιλείων
 καὶ κρατῶν οἱ ὑποκείμενοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ γέ-
 νηται Θεοῦ μεσάζοντος μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας σύνοδος ἐκ
 πάσης εἰρηνευούσης πόλεως ἀποστολικῆ, κανονικῆ, ἀβίαστος ἀφιλόνει-
 κος καὶ ἐλευθέρα ἔτι ἵνα ἀποσταλῇ εἰς Κόλλιν ἄνθρωπος μετ' ἐπαρ-
 κῶν δαπανῶν, ἵνα εἰς Κόλλιν ἔλθωσιν οἱ πατριάρχαι, ἀρχιερεῖς καὶ
 ἔγκριτοι πάντες πάντοθεν ἔτι ἵνα σταλῶσι δύο ταχεῖαι γαλέραι καὶ τρι-
 ακόσιοι τοξόται πρὸς φυλακὴν τῆς πόλεως καὶ ἕτωσαν καπετάνιοι τῶν
 γαλερῶν καὶ τοξοτῶν, οὗς ἵνα διατάσῃ ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἑαυτῷ δι'
 ὄρκου ἀσφαλισθῆαι. Καὶ οἷας ἄν ἔχη δαπάνας πρὸς συντήρησιν τῶν

1. II, 15, 12. Οὕτε γοῦν ἐπὶ τίσιν οἱ πρέσβεις οὗτοι ἐστάλησαν ἠκούσαμεν
 κατὰ μέρος οὕτε τὴν περιλήψιν τῶν ἐντεῦθεν σταλέντων γραμμάτων ἢ τῶν
 ἐκείθεν ἐλθόντων εἰδέναι ἠδυνήθημεν· διὸ οὐδὲ ἔχομέν τι περὶ τῆς πρεσβείας
 αὐτῶν γράφειν, εἰ μὴ ὅτι ἐστάλησαν πρὸς τὸ λέγειν καὶ κατασκευάζειν τὰ
 περὶ τῆς συνόδου.

2. Docum. No VI Cod. Strotz. 33 p. 124. Ὁ Cescconi μετὰ τινος ἀμφι-
 βολίας ἀποδίδει τὴν συμφωνίαν ταύτην εἰς τὸ ἔτος 1430. Πρβλ. καὶ Hefele
 t. XI p. 173.

γαλερῶν καὶ τοξοτῶν ἵνα ἔχη πολλὰς ἐξόδους, ἵν' ἂν συμβῆ καὶ γένηται πόλεμος πρὸς τοὺς ἀπίστους, δύναται λαμβάνειν βοήθειαν τινὰς ἐν τῶν πόλεων καὶ ἄλλοθεν ἵνα μὴ ἐκλήρη ὁ οἶκος ἐκεῖνος. Οἱ δὲ τοξοταὶ ἵνα ὧσιν ἢ Κρήτες ἢ Ταραντῖνοι ἢ Καταλάνοι καὶ τούτοις ὅμοιοι. Ἔτι ἵνα σταλῶσι τέσσαρες τμηρικαὶ γαλέραι ἵνα κομίσωσι τοὺς ἐλευσομένους εἰς τὴν σύνοδον, δῆλα δὴ τὸν αὐτοκράτορα, τὸν πατριάρχην καὶ πάντας μέχρι ἑπτακοσίων, ἐξ ὧν τεσσάρων γαλερῶν ἢ μία ἵνα ἢ ἐκ Κπόλεως, δαπάναις μὲν τοι τῆς Ἑκκλησίας· ἔτι ἵνα σταλῶσιν ἔξοδοι ἐπαρκεῖς πρὸς ἐτοιμασίαν τῶν ἑπτακοσίων ἐκείνων καὶ ἵνα ἔλθωσιν εἰς τὸν ὠρισμένον τόπον καὶ ἔλαια ἵνα διὰ τῶν αὐτῶν δαπανῶν παρὰ τῆς ἁγίας Ἑκκλησίας τῶν Λατίνων ὅπως ἐλεύσονται εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς Κπόλιν. Εἰ δὲ, ὃ μὴ γένοιτο μηδὲ πιστεύομεν, ἐμποδῆται τινὶ ἢ ἀπροσδοκῆται αἰτία μὴ ἀκολουθήσειεν ἡ ἔνωσις, τότε οὐδὲν ἦττον δαπάναις τῆς Λατινικῆς Ἑκκλησίας ἐπιστρέφομεν εἰς Κπόλιν»¹. Τὸ λίαν ἀτελῶς καί, καθὰ φαίνεται, ἀμελέστατα ὑπὸ Ceccopì ἐκδοθὲν τοῦτο ἐγγραφον σαφῶς διαφωτίζει τὰς σκέψεις τῶν ἐν Κπόλει Προβλέποντες τὸν ἀπὸ τῶν τούρκων κίνδυνον ἐγγύτερον ἤδη, ἐπέσθησαν περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν θυσιῶν, ἧσας ἡ ἀνωτέρω περιέχει συμφωνία. Ἐν τούτοις ἢ ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ὄρους προαγγελομένη σύνοδος ἦτο μᾶλλον κατασκευάσμα τῆς αὐτῆς, ἀποδοκιμαζόμενον τελείως οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ κλήρου τῆς πρωτεύουσας, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρ. Ἰωσήφ· διὸ οἱ περὶ τὸν Παλαιολόγον ἐτήρησαν περὶ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀποτελεσμάτων τῆς πρεσβείας ταύτης ἀπόλυτον μυστικότητα.

11. Ἡ πρεσβεία τοῦ Ἰάγαρι καὶ Μακροῦ ἐπανῆλθεν ἐξ Ἰταλίας κατ' Αὔγουστον τοῦ 1430². Καὶ πῶς μὲν ἐγένοντο δεκταὶ αἱ πρὸς τὸν Μαρτῖνον συμφωνίαι ἀγνοοῦμεν μετ' οὐ πολὺ ὅμως νέα πρεσβεία παρεσκευάσθη ἢ ἀπέλθη εἰς Ἰταλίαν πρὸς ὀριστικὸν διακανονισμὸν τῶν λεπτομερειῶν τῆς προκειμένης συνόδου. Οἱ περὶ τὸν Παλαιολόγον ἐντελῶς πλέον προσεχώρησαν εἰς τὰς περὶ τούτου ἀξιώσεις τοῦ πάπα. Πρῖν ἢ ὅμως ἀπέλθη ἡ νέα πρεσβεία ὁ βασιλεὺς συνεκάλεσεν ἐν τῇ

1. Τὸ ἐγγραφον τοῦτο, συντεταγμένον ὡς ἀπὸ προσώπου μᾶλλον τῶν ἐλλήνων πρεσβεων, νοσεῖ ἐν πολλοῖς περὶ τε τὴν γλῶσσαν καὶ περὶ τοὺς τύπους τῆς ἐκθέσεως.

2. Φραντζῆ, II, 10, 156, ἐνθα ρητῶς ἀναφέρεται ἡ ἐπάνοδος ἐξ Ἰταλίας τῆς πρεσβείας «μηνὶ Αὐγούστῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους» (τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης).

Παλατιανῆ, παρὰ τῆς χήρας αὐτοκρατορίδος¹, συνδιάσκεψιν πρὸς καθορισμὸν τῶν βάσεων τῆς προεπιμένης ἐνώσεως. Τῆς συνδιασκέψεως ταύτης μετέσχον ὁ πατρ. Ἰωσήφ, ὁ Ἡρακλείας Ἀντίοχος, ὁ Μονεμβασίας Θεοδόσιος², οἱ Στρωποφόροι Μέγας Σακελλάριος καὶ Μ. Σκευοφύλαξ, ὁ πνευματικὸς Μακάριος τῆς Μονῆς τῶν Ξανθοπούλων, ὁ σωρῶτατος τῶν τότε θεολόγων τοῦ Βυζαντινοῦ γηραιὸς Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος, οἱ δύο ὑπουργοὶ Δημ. Καντακουζηνὸς καὶ Λουκάς Νοταρᾶς καὶ τὰ μέλη τῆς νέας προεβείας Μάρκος ὁ Ἰάγαρις, ὁ ἠγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Μαγκάνων Μακάριος ὁ Κουρουνᾶς, καὶ ὁ ἰδιαιτερός τοῦ βασιλέως γραμματεὺς Δημήτριος Ἄγγελος ὁ Κλειδάς. Καὶ τὰ κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν ταύτην ἐτηρήθησαν ἀπόρρητα καὶ μόνον ἐκ τινῶν συμπτώσεων ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς δυσμενεῖς περὶ αὐτῆς κρίσεις. Οὕτως ὁ μὲν Βρυέννιος γενομένου λόγου περὶ τῆς ἐν τῇ Παλατιανῇ συναθροίσεως οὐδὲν ἀνακοινώσας περὶ αὐτῆς ἠρέσθη νὰ εἴπῃ ὅτι ἐξ ὧν ἤκουσε τότε συνεπέραναν ὅτι «οὐδὲν ἀγαθὸν ἐνταῦθα γενήσεται· ἀντέστην γὰρ—εἶπεν—πρὸς ἐκεῖνο τὸ βούλευμα καθὼς ἠδυνάμην· ὡς δὲ εἶδον προβαῖνον καὶ συντελούμενον εἶπον πρὸς ἑμαυτὸν ὡς ἐπεὶ ὁ Ἰωσήφ οὐ παρέσται ἐκεῖ οὐδὲ ὄψεται τὸ βουλευόμενον ποιησάτωσαν ὡς βούλονται»³

Πολὺ διαφωτιστικώτερα εἶνε ὅσα εἶπεν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς νέας προεβείας αὐτὸς ὁ πατριάρχης. Ὁ Ἰωσήφ ἐκηρύχθη κατὰ τῆς συγκλήσεως τῆς συνόδου ἐν Ἰταλίᾳ, προῖδὼν πάντα τὰ δαινά, ὅσα θὰ συνεπλήγετο ἢ ὑπὸ τοὺς γνωστούς ἤδη πρὸς τὸν Μαρτίνον ὄρους ἀποτελέσεις τῆς συνόδου ταύτης. Τὸ φάσμα τῆς τελείας ἐξαριήσεως τῶν Ἑλλήνων συνέδρων ἀπὸ τῆς ἀπολύτου διαθέσεως τοῦ πάπα καὶ τῶν Λατίνων ἐν Ἰταλίᾳ ἠγείρετο ἀπειλητικόν. «Λέγουσι γενέσθαι τὴν σύνοδον ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀπελθεῖν τοὺς ἡμετέρους· ἐκείσε καὶ καρτερῆσαι ἐν τῇ συνόδῳ καὶ ἔχειν τὰς ἐξόδους καὶ τῆς ὁδοῦ καὶ τῶν σιτηρεσιῶν παρ' ἐκείνων· ἐν γούν τῷ ἀπελθεῖν οὕτω καὶ ἐκδέχεσθαι καὶ τὴν ἡμερησίαν τροφήν ἐξ ἐκείνων ἤδη γίνονται δοῦλοι καὶ μισθωτοί, ἐκεῖνοι

1. Περὶ τῆς ἑορτῆς, ἣν εἶχεν ἐπὶ τὰ πράγματα τοῦ κράτους καὶ ὅπως ἤκουεν αὐτῆς ὁ βασιλεὺς υἱὸς πρβλ. *Ἰωάν' Ἐὐγενικοῦ* ἐπιστολὴν τῷ δεσποτῇ Κωνσταντίνῳ» παρὰ *Ἀδμπερῶ* Παλαιοολόγια κτλ, Α' σ. 59 καὶ 125.

2. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐρίσκωμεν παρὰ *Φραντζῆ* II, 16, 190.

3. τὰς περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ «μελετωμένη τότε συνόδῳ γνώμας αὐτοῦ ὁ Βρυέννιος ἐξέθετο ἐν τῷ «Συμβουλευτικῷ» αὐτοῦ λόγῳ, ἐκφωηθέντι κατὰ τὰς μετὰ τοῦ δι Massa συνεννοήσεις· *Ἰωσήφ Βρυεννίου* ἅπαντα τὰ σφεζόμενα τόμ. Α' σ. 469-500.

δὲ κύριοι καίπερ ὁ δοῦλος τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ ὀφείλει ποιεῖν καὶ πᾶς μισθωτὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ μισθοῦντος αὐτὸν ἐργάζεται· καὶ περὶ ὁ μισθῶν τινὰ τούτων χάριν τὸν μισθὸν παρέχει ἵνα ὁ μισθούμενος πληροῖ πᾶν, ὅπερ ὁ μισθῶν αὐτὸν προστάζει, εἰ δὲ μὴ οὐ παρέχει αὐτῷ τὸν μισθόν· εἰ γοῦν ἐκεῖνοι κρατήσουσι τὸ σιτηρέσιον τί ποιήσουσιν οἱ ἡμέτεροι; καὶ εἰ οὐ θελήσουσιν ὑποστρέψαι τοὺς ἡμετέρους δι' ἰδίων ἐξόδων αὐτῶν καὶ πλευσίμων τί ἄρα ἔξουσιν οὗτοι ποιῆσαι; Κατὰ τὶ οὖν συμφέροι τούτους τοὺς ὀλίγους τοὺς ξένους, τοὺς πένητας ἀπελθεῖν εἰς τοὺς πολλούς, τοὺς πλουσίους, τοὺς σοφοὺς, τοὺς ὑπερηφάνους, τοὺς ἐντοπίους καὶ εἰς αὐτοὺς δουλωθῆναι εἶτα καὶ περὶ πίστεως καὶ εὐσεβείας συζητεῖν καὶ διδάσκειν αὐτούς; Οὐκ ἔνι τοῦτο καλὸν οὐκ ἔνι»¹. Ἡ εἰκὼν προφανῶς εἶνε ἐξόχως προφητικὴ διὰ τὰ μετὰ ἔννεα ἔτη ἐν Φλωρεντία γενόμενα. Ὁ Ἰωσήφ ἀπεφαίετο γιῶμην ὑπὲρ τῆς συγκλήσεως τῆς συνόδου ἐν Κπόλει, ὑπὲρ ἧς συνέτρεχον εὐνοϊκώτεροι οἱ ὄροι, ἰδίᾳ διὰ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἑξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως. Τῆς γνώμης ταύτης εἶχοντο καὶ πάντες οἱ ἐν Κπόλει καὶ δι' αὐτὴν παρὰ πάντων ἐληνέθη ὁ πατριάρχης.² Ἀλλὰ ἐκ τῶν παρ' Ἐσσεονί δημοσιευομένων ἐγγράφων καταφαίνεται ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἰάγαριν ἦσαν κομισταὶ τῆς ὀριστικῆς συγκαταθέσεως τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἵνα ἡ σύνοδος συνέλθῃ εἰς τὸν πλησιέστατον ἀνατολικὸν λιμένα τῆς Ἰταλίας τὸν Ἀγκῶνα.³

12. Ἀνεχώρησε δ' ἡ πρεσβεία περὶ τὰ μέσα Μαρτίου 1431. μόλις ὅμως προελθοῦσα μέχρι Καλλιπόλεως ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ θανάτου τοῦ πάπα Μαρτίνου, ἀποθανόντος ἐκ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας, τῇ 20 Φεβρουαρίου 1431. Ἡ ἐπάνοδος τῶν πρεσβῶν ἀπῆρσεν εἰς τὸν Παλαιολόγον, ὅστις ἐπιμόνως ἀπήτησε ν' ἀπέλθωσιν ἄνευ ἀναβολῆς πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Μαρτίνου Εὐγένιον τὸν δ'. ἀπὸ τῆς 3 Μαρτίου ἐκλεγέντα πάπαν καὶ χειροτονηθέντα τῇ 12 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Οἱ πρέσβεις ἐλθόντες εἰς Ἰταλίαν εὔρον τὸν Εὐγένιον πε-

1. Π, 18, 14. Ὁ Ἐσσεονί ὑποπτεῖε τὸ αὐθεντικὸν τῆς ἀφιγμένης ταύτης τοῦ Συροπόλου διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι «ὁ Σ. δὲν εἶνε ἄξιος πλήρους ἐμπιστοσύνης». p. 16.

2. Π, 18, 15.

3. Ἐπιστολὴ Εὐγενίου δ' πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ 15 Νοεμβρίου 1434 παρὰ Martène et Dourand t. VIII col. 766 καὶ Ἐσσεονί doc. No 42 p. 116 πρβλ. καὶ doc. 85 p. 292.

ριπλακέντα εἰς ἐμφύλιον ἀγῶνα πρὸς τὴν ἰσχυρὰν τοῦ προκατόχου του οἰκογένειαν τῶν Κολόννα, ἀνοημένῃν νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν πάντας τὰς θησαυροὺς τοῦ Μαρτίνου Ε'. Ἡ Ρώμη ἦτο διηρημένη εἰς δύο πολέμια στρατόπεδα, διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου κατ' ἀλλήλων ἐπιτιθέμενα¹. Ἡ κατάσταση δὲ αὕτη παρατάθη μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1431, ὅτε τὴν θέσιν τοῦ Εὐγενίου ἐπαδεινώσεν ἕτι μᾶλλον ἢ πολεμία πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος στάσις τοῦ ἰσχυροῦ Μεδιολάνου καὶ ἐσωτερικαὶ ἔριδες ἐν αὐτῇ τῇ παπικῇ αὐλῇ ἔνθα, ὁ διαπρεπὴς καρδινάλιος Domenico Capranica, οὗ τὴν ὑπὸ τοῦ Μαρτίνου εἰς Καρδινάλιον προαγωγὴν ἠκύρωσεν ὁ νέος πάπας, ἐκηρύχθη κατὰ τῆς νομιμότητος τῆς ἐκλογῆς τοῦ Εὐγενίου². Ἐνεκα τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων περὶ τὸν πάπαν ἡ πρεσβεία φαίνεται ὅτι δὲν ἠδυνήθη ἢ δὲν ἔκρινεν εὐκαιρον νὰ παρουσιασθῇ πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐπίσημον αὐτῆς ἰδιότητα, μέχρις οὗ αἰθριάσῃ ὁ ἐν Ρώμῃ ὀρίζων, Ὁ ἐκ τῶν μελῶν ὁμοῦς τῆς πρεσβείας Ἄγγελος ὁ Κλειδά; ἀπήλθε πρὸς τὸν Εὐγένιον ἵνα βολιδοσκοπήσῃ τὰ πράγματα. Τοῦτο βεβαιοῦται ἐκ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ τοῦ πάπα, ὅσις γράφων πρὸς τὸν πρὸ μικροῦ διορισθέντα πρόεδρον καὶ παπικὸν ἀντιπρόσωπον ἐν τῇ ἀπὸ τῆς 23 Ἰουλίου συνελθούσῃ Οἰκονικῇ ἐν Βασιλείᾳ συνόδῳ καρδινάλιον Ἰουλιανὸν Καισαρίνη τῇ 12 Νοεμβρίου 1431 ἀνήγγειλεν ὅτι «πρὸ τινῶν ἡμερῶν ὁ ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ υἱὸς ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος αυτοκράτωρ τῆς Κπύλειως ἀπεσταλμένον ἑαυτοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐπισκόπους ἐπεμψεν, ὃς ἀπήτησεν ἡμᾶς ἵνα συνωδᾷ τῇ κελεύσει τοῦ εἰρημένου προκατόχου ἡμῶν (Μαρτίνου Ε') συνέλθῃ σύνοδος πρὸς ἔνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ Λυτικῆς³». Μετὰ ἕνα δ' ἀπὸ τούτου μῆνα, τῇ 18 Δεκεμβρίου 1431, προβάς εἰς τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου διὰ τῆς ἐγκυκλίου αὐτοῦ Quoniam alto ἔγραψε: »οἱ αὐτοὶ αυτοκράτωρ καὶ πατριάρχης κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἰδίων πρὸς ἡμᾶς καὶ τοὺς εἰρημένους ἀδελφούς ἡμῶν ἀπεσταλμένον ἐπεμψαν

1. Hefele t. XI p. 171-172.

2. Fea: Pius II vindicatus a calumniis Roma 1823 p. 42 πρὸβλ. καὶ Hefele XI p. 175.

3. Cecconi docum. No 7 p. 20 «His proximis diebus carissimus in Christo filius noster Joannes Palacologus imperator C-nus nuncupatus oratorem suum ad nos et prefatos fratres nostros destinaverit, qui exponendo nos requisivit ut juxta ordinationem dicti predecessoris pro unione Orientalis Ecclesiae cum Romana et Occidentale Ecclesia concilium celebraretur».

ἄπαιτοῦντες ἵνα ἐκ τῶν αὐτῶν συμφωνιῶν περὶ τῆς εἰρημένης ἐνώσεως καὶ ἐπιστροφῆς (τῶν Ἑλλήνων), καθὰ μετὰ τοῦ προκατόχου ἡμῶν καὶ τῶν αὐτῶν ἀδελφῶν ἡμῶν συνέθεντο, ἀξιώσωμεν ἐπιλέσαι ταῦτα καὶ εἰς ἀρμόδιον αὐτοῖς τόπον οἰκουμενικὴν σύνοδον συγκαλέσαι»¹. τὰς πληροφορίας ταύτας εἶχεν ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, ὅτε ὁ πρὸ πολλοῦ ἐκ Κπόλεως ἐπανελθὼν δομνικανὸς Ἄνδρέας ἔγραψεν εἰς Βασιλείαν ἐκ Ρώμης πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Καισαρίνη καὶ προσωρινὸν πρόεδρον τῆς Συνόδου ἐπιστολήν, ἐν ἣ πλήν ἄλλων ἀνήγγελλεν ὅτι οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτωρ καὶ πατριάρχης προυτίθεντο ν' ἀποστείλωσιν εἰς Ρώμην ἐπίσημον πρεσβείαν, ἀλλ' ἐκωλύθησαν ὑπὸ τοῦ μαστίζοντος τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἐμφυλίου πολέμου².

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ Ν. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

1. Cesconi doc. No 8 p 23.

2. Hefele XI p. 182.